THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
ייִדישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

די אונטערזוכונג פונ׳ם תכואה מסחר

די אמעריקאנער "פארם באָרד", וועמעס אייפנאבע עס איז געווען צו סטאביליזירן די פרייזן אויף תבואה, האט אָנגעהויבן איר ארבעט מיט האלטען אין אויג אויף דער שיקאגער בערזע און ביסלאכווייז באשריינקען דארען די תבואה ספעקולאציעס.

מיר אין קאנאדע האבן ניט קיין "פארם בירא" ענלאך צו דער אמעריקאנער. ס׳איז דאָ דער ווייץ פול וואָס באמיט זיך צו סטאביליזירן די פרייזן, אָבער זיין אויפגאבע איז א שווערע, ערשטנס. דערפאר וואָס ער האט ניט קיין שום רעגירונגס אוטאָריטעט. און, צווייטנס, ווייל ווייץ ניט אלע פארמערס באלאנגען צום פול. און ער האט דערפאר ניט קיין פולן קאנטראָל אויף די פראָדוצירטע תבואות.

די מערב קאנאדער פארמערס פארלאנגען דערפאר פון דער רעגירונג, אז זי זאָל אָנגעמען מיטלען צו באשריינקען אָדער אָפּשטעלן די ספעקולאציעס אויף דער ווייץ בערזע — ספעקולאציעס, וואָס ווערן געפירט אויפ׳ן חשבון פונ׳ם פארמער.

אָט די ספעקולאציעס מאכן אומגעלאך וועלכע ס׳איז רעגולירונג פונ׳ם מארק. דער מסחר אויף דער בערזע ווערט ווייניק רעגולירט פונ׳ם נאָרמאלן מצב פונ׳ם מארק, פון צושטעל און אָנפראגע, נאָר פון צופאלן און אָפט פון מאניפולאציעס פון ספעקולאנטן. דער פארמער, פאר וועלכן אַרדנונג־לאכט פארקייט פון זיין תבואה איז אונטער היינטיקע באדינגונגען א לעבנס פראגע, פילט, אז דיבערזע איז זיין מלאך־המות.

אזוי פילט דער פארמער. אָבער ניט אלע אנערקענען, אז די ראָל פון דער בערזע איז אזא שעדלאכע פאר׳ן פארמער. אנדערע זיינען גאָר מיט דער מיינונג, אז די בערזע איז א נויטווענדיקייט פאר׳ן תבואה אָפּזאַץ.

די רעגירונג איז אָבער געווינט צופרידן צו שטעלן מיילווייז די פארמערס, און זי איז דערפאר איצט גרייט צו מאכן א גרינטלאכע אויספאָרשונג פון דער ראָל וואָס די בערזע שפילט אינ׳ם תבואה מסחר און די מיטלען און מעטאָדן וואָס זי וועגדעט אָן. — צי זיי זיינען שעדלאך פאר׳ן פארמער, אָדער ניט.

אויפ׳ן סמך פון די אויספאָרשונגען פון דער קאָמיסיע, פון וועלכער עס ווערט דערוואַרטעט אן אומפארטייאישער און אָביעקטיווער באריכט, וועט דערנאָך אָפּהייננען, אויב די רעגירונג זאָל באשריינקען אָדער אָפּשאפן דעם ספעקולאטיוון מסחר אויף דער בערזע, אָדער זי זאָל זי לאָזן צו רו.

זאָל עס געפונען ווערן אז די בערזע איז שעדלאך פאר די אינטערעסן פון די פארמערס אין דער זיך אויגנאנען פארמאכט ווערן, וועט דאָס כמעט זיכער פירן צום "צוואנג פול" דאָ אין לאנד, און שפּעטער אפשר צו א פאר־אייניקטן פול פון תבואה עקספּאָרטירנדיקע לענדער.

פאלשע נביאים און פאלשע משיחים

שווערע צייטן זיינען גינסטיק פאר פאלשע נביאים און פאלשע משיחים. מענשן זיינען אנטוישט און פארביטערט, און פעסטגעשטעלטע כללים און טראדיציעס ווערן צעפאלן. מען זוכט נייע לאָזונגען, נייע וועגן צו דער־לייזונג. און ווי א קריטיש קראנקער וואָס זעט ניט קיין פעולה פון די רפו־אות פון די געלערטע דאָקטוירים. כאפט מען זיך פאר אלערליי באכסקע סגולות: "אויב זיי וועלן קיין גוטס ניט טאָן, וועלן זיי אָבער ניט שאָדן, ווייל ערגער קאָן דאָך ניט זיין".

אזא צייט איז גינסטיק פאר אלערליי "פעיקי" דאָקטוירים און "פעדס", מכשפים, אָפּשפּרעכער. פאלשע נביאים און פאלשע משיחים, — אייניקע פון וועלכע זיינען אפשר ערלאך אין גלויבן אפשר אליין אין דער געטלאכער מאכט וואָס זיי באזיצן און אינ׳ם כח פונ׳ם שפּרוך וואָס זיי האבן.

די שווערע לאגע וואָס ענגלאנד מאכט איצט דורך פון נאָך דער מל־חמה אָן, א לאגע וואָס איז פארשארפט געוואָרן אין העכסטן גראד א דאנק דעם אלגעמיינעם קריזיס, האט דארטן צעבראָכן אלע אלטע פּאָליטישע טרא־דיציעס. דער עולם איז אנטוישט און א סך פּאָליטישע פירער אליין הערן אויף גלויבן אין די אלטע פּאָליטישע מעטאָדן. מען זוכט נייע וועגן און נייע מיטלען. און אלע פּאָליטישע פארטייען אין לאנד זיינען צעשפּאלטן און צע־ברעקלט געוואָרן.

און מענשן מיט אמביציעס האבן מיטאמאָל דערפילט אין זיך דעם רוף צו מעשים. אייניקע פון זיי מיינען אפשר ערנסט אז זיי האבן געפונען דעם שליסל צו דער דערלייזונג. און אנדערע נוצן אפשר פשוט אויס די לאגע צו־פרידן צו שטעלן זייערע אייגענע אמביציעס.

מיט׳ן גרעסטן פארנעם איז צוערשט ארויס לאָרד ביווערברוק, מיט זיין נייער "אימפּעריאלער קרייצצוג פארטיי". מיט וועלכער ער האָט זיך טיף איינגעשניטן אין דער קאָנסערוואטיווער פארטיי. איצט קומט סער אָסוואלד מאָסלי, וועלכער זוכט ארייננצוטרייבן דעם זעלבן קלין אין דער ארבעטער פארטיי.

איינגטלאך איז מאָסלי עקאָנאָמישע פּראָגראם זייער ענלאך צו ביווערברוקס. — טאריפן, אימפּעריאלער האנדל, און א. א. וו. ער מאכט אָבער דערצו נאָך א גרויסן שפּרונג אין דער ריכטונג פון רעגירונגס רע־פאָרם. — ער פארלאנגט א האלב־פאשיסטישע, אינטערפארטייאישע פאָרם פון רעגירונג.

ווען "דער הולה" וועט קומען צו זיך פון זיין שווערער קראנקהייט, וועט ער מסתמא פארגעסן אויף די רופאים און אָפּשפּרעכער. אָבער איצט, אין דער צייט פונ׳ם שווערן קריזיס, איז עס זייער צייט. זיי וועלן קריגן זיי־ערע חסידים און נאָכפאָלגער, און — וועלן צוגעבן פּאָליטישע דיזאָרגאניזא־ציע צום עקאָנאָמישן קריזיס.

דרעמלענדיקער אנטיסעמיטיזם

איינס פון די ווייניקע גליקלאכע פאר די אידן אין אייראָפּע לענדער, וואָס האָט כמעט ניט געוואוסט פון קיין אנטיסעמיטיזם פאר די לעצטע פאָר צענדליק יאָרן, איז פראנקרייך. די טפּלה וואָס דער אנטיסעמיטיזם האָט געכאפּט מיט דער דרייפוס אפערע, איז, ווי עס האָט זיך אויסגעוויזן, געווען זיין מויס־קלאפּ.

אָבער דער אנטיסעמיטיזם אין פראנקרייך איז ניט געטויט געוואָרן, נאָר בלויז אויף א ווייל פּריטשמעליעט געוואָרן. ער האָט בלויז געדרעמלט אין זיין חלשות־צושטאנד, ביז ער האָט געקראָגן א שטויס אין זייט און האָט זיך אָנגעהויבן אויסטשוכען.

דער שטויס איז געווען דיר אויספירונג פון דער דרייפוס דראמע אין א פּאריזער טעאטער. וואו די אנטיסעמיטישע פארשווערער קעגן דעם אידישן מארטירער זיינען געשילדערט געוואָרן אין זייער ריכטיקן ליכט.

דאָס פארקילטע אנטיסעמיטישע בלוט האָט אויפגעוואָרן, — און פאָ־ריז האָט ווידער דערזעען אנטיסעמיטישע סקאנדאלן און אנטיסעמיטישע דע־מאָנסטראציעס. וועלכע זי האָט ניט געזעען שוין פאר יאָרן און יאָרן.

און די אויסברוכן האָבן זיך ניט באשריינקט אויף די פּראָטעסטן קעגן דער אויפפירונג פון דער דרייפוס דראמע. נאָר האָבן געטראָגן אן אלגעמיינע כאראקטער. עס זיינען שוין אפילו געמאכט געוואָרן פאר־זוכן אראָפּצורייסן אן אויפפירונג אין אן אנדער טעאטער בלויז דערפאר, ווייל דארטן איז אויפגעטראָטן אן אמעריקאנער אידישע שוישפּילערן.

אויף דער דרינגענדיקער בקשה פונ׳ם פּאָליציי פּרעפעקט פון פאריז איז די דרייפוס דראמע איצט אראָפּגענומען געוואָרן פון דער ביינע. און, צי די מאקסיק איז א ריכטיקע אָדער ניט, אָבער די פראנצויזישע אידן זעען אויס צו זיין צופרידן מיט דעם: זיי קלייבן אויס בעסער ניט אויפצורייסן דעם אנ־טיסעמיטיזם די אויגן און לאָזן אים ווייטער דרעמלען.

מיר האָבן בלויז מורא, אז דאָס וועט ניט העלפן. — פראנקרייך איז דאָך נאָכאלעמען א מייל פון אייראָפּע, און דארטן האָט זיך לעצטנס אויך אָנגעהויבן פילן דער דרוק פונ׳ם עקאָנאָמישן קריזיס . . .

די היסטאָרישע קאָנפערענץ אין וואשינגטאָן

פון אב. גאָלדבערג

יעדעס יאָר מיט זיין מזל. דער גורל האָט געוואָלט, אז דאָס גאנצע לעצטע יאָר זאָל זיין פארנומען מיט פּאָליטיק, דעמאָנסטראציעס, קאָנפערענצן, פּראָטעס־טעסטן, קאָמיסיעס און אינטערוועניצן, און ווי מען וואָלט פארגעסן די וויכטיקייט פון דער פּראָקטישער ארבעט אין אָרץ־ישראל; פארגעסן, אז ס׳זיינען פאראן געוויסע פּראָקטישע ארבעטן, וואָס זיינען אויך די בעסטע פּאָליטישע טעטיקייט.

א יאָר איז כמעט אוועק ווען מיר האבן זיצא געווען מיט פּראָטעסטן און פּאָליטישע דיסקוסיעס. ס׳וויל קיינער נאָ־טירלאך ניט זאָגן, אז די ארבעט איז ניט וויכטיק, און קיינער וועט ניט פארלעגענען די באדייטונג פון דער פּאָליטישער טע־טיקייט! דאָך איז דאָס אליין זיכער ניט גענוג. א יאָר איז בנוגע אונזער אידעאל זייער פיל צייט. עס איז ניט קיין גוזמא צו זאָגן ניט נאָר א יאָר, נאָר יעדער טאָג איז איצט וויכטיק. עס איז א וועג־לויף מיט דער צייט. איצט, נאָך דעם ווי מיר האבן דאָרט געארבעט אינטענסיוו די לעצטע צוא יאָר, איז צייט געוואָרן נאָך וויכטיקער ווי פריער. פריער איז דאָס לאנד געווען פארווייסט און האָט זיך אנט־לאָכטיט, בפרט צווישן די קינדער, איז געווען זייער גרויס, אָבער איצט די על־טערע פלעגן שטארבן פון אלערליי קראנק הייטן מיט וועלכע דאָס לאנד איז געווען זייער "רייך".

דאמאָלסט האָט אפשר ניט אויסגע־מאכט: א יאָר פריער, א יאָר שפּעטער. איצט צוא יאָר האָבן ניט באַרייטט קיין גרויסע ענדערונגען אין לאנד. אזוי איז געווען פאר דעם קריג, אָרץ־ישראל, כאָטש יעדע וויכטיקע שטאָט איז געווען באאָנט פאר הונדערטער יאָ־רען האָט זי דאָך ניט פארמאָגן קיין כוח המושך. טאָקע באריכט, אָבער־וויסט. געווען אמאָל א לאנד פון מילך און האָניק און איצט פון נאָקעטע בערג, אומערטרעלאכע היץ, שטייגער און זומ־פען, מאלאריע און טראכאמא.

עס זיינען נעקומען טוריסטן צוליב דעם אלטן אָרץ־ישראל, דאָס פון תנ״ך, אבער דאָס איצטיקע לאנד האָבן זיי נלייך געוואָלט פאראָלאָן אזוי שנעל ווי דער היסטאָרישער רעליגיעזער אינטערעס איז געווען באפרידיקט. מענשן האָבן זיך נאָר געוואונדערט אויף כביכולים גע־שמאק אויסצוקלייבן דוקא דאָס פאראוויס־טע לאנד פאר דעם ווינעלע פון דריי רע־ליגיעס, פאר דעם אלט פון דער שכינה.

דאמאָלסט האָט מען זיך געקאָנט אויף ניט איילן. דאמאָלסט האָט אפשר גע־פאָסט די פראגע: ווער אויסער אונז, אידן, וועט זיך צו דעם לאנד כאפּן? וואָס וועלן זיי מאכן מיט די שטיינער? נאָר די אידן וואָס האָבן עס ליב וועלן זיין ברייט מיט זייער בלוט די טרוקענע ערד פעט צו מאכן און מיט דער־היץ פון זייער באַייסטערונג די שטיינער צו צושטעלצן און מאכן זיי פרוכטבאר.

דאָס איז אפשר געווען אמת מיט פינף און צוואנציק יאָר צוריק, מיט פופצן יאָר, אָבער ניט מער. אָרץ־ישראל איז איצט א לאנד וואָס איז באלד פריי פון מאלאריע. עס איז שוין א באקוועס לאנד דאָרט צו וואוינען. עס איז שוין דאָרט פאראן טעלעפאָן, עלעקטריצעט, וואסער לייטונגען, באנען, וועגן, אמוזי־רונגס פלעצער און פיינע וואוינונגען. עס איז שוין א פאָרטנעשריטענע לאנד. עס זיינען שוין דאָרט אנטדעקט געוואָרן וויכטיקע קוואלן פון חיונה און דער פאָרגרעס וואקסט מיט יעדן טאָג. נאָר אין גיכן וועלן מיר האָבן דעם האָפן אין אָרץ־ישראל, וואָס עס וועט פארשעלערן די פאָרבינדונג צווישן אונזער לאנד און אייראָפּע, אפּריקאָען דעם אריענט. עס ווערט געפּלאנט א באן ליניע פון חיפה ביז באגדאד, דערווייל איז דער שטערב־לאכקייט צווישן דער באפעלקערונג פאר־קלענערט געווארן אדאנט אונזערע באמי־אונגען. דער נאָרמאלער צוא־וואוקס האָט זיך פארגרעסערט. דער איצטיקער אראָ־בער איז ניט דער, וואָס איז געווען. דער אידישער ביישפּיל האָט געווירקט. ער איז ריזעוודיקער, באוועגלאכער. מיט מער איניציאטיוו. עס איז איצט אויך לייכטער עפּעס אנצוהויבן, ווייל עס זיי־נען שוין נעמאכט עגוואָרן פיל פאראר־בעטן. מיר האָבן געמאכט. שפּעטער וועט זיין נאָך לייכטער. אין פיר טעג צייט קאָנען מיר האָבן אויף דעם פלאץ דעם נאָנצן רוי־מאטעריאל, וואָס מיר קאָנען באקומען אין אייראָפּע אין א פאר טעג מער זאָכן וואָס מען קאָן קרינען אין וויטען אריענט. אָרץ־ישראל האָט אויצ אויך א גרויסע אינדוסטריעלע צוקונפט. איר אנטוויקלונג וועט איצט גיין פיל. פיל שנעלער. עס איז איצט די צייט פון פלי־ען, אָרץ־ישראל איז געוואָרן א וויכטיקע פלי־סטאנציע. דאָס איז סימבאליש און א דערמאנונג.

עס זיינען נעקומען טוריסטן צוליב דעם אלטן אָרץ־ישראל, דאָס פון תנ״ך, אבער דאָס איצטיקע לאנד האָבן זיי נלייך געוואָלט פאראָלאָן אזוי שנעל ווי דער היסטאָרישער רעליגיעזער אינטערעס איז געווען באפרידיקט. מענשן האָבן זיך נאָר געוואונדערט אויף כביכולים גע־שמאק אויסצוקלייבן דוקא דאָס פאראוויס־טע לאנד פאר דעם ווינעלע פון דריי רע־ליגיעס, פאר דעם אלט פון דער שכינה.

דאמאָלסט האָט מען זיך געקאָנט אויף ניט איילן. דאמאָלסט האָט אפשר גע־פאָסט די פראגע: ווער אויסער אונז, אידן, וועט זיך צו דעם לאנד כאפּן? וואָס וועלן זיי מאכן מיט די שטיינער? נאָר די אידן וואָס האָבן עס ליב וועלן זיין ברייט מיט זייער בלוט די טרוקענע ערד פעט צו מאכן און מיט דער־היץ פון זייער באַייסטערונג די שטיינער צו צושטעלצן און מאכן זיי פרוכטבאר.

דאָס איז אפשר געווען אמת מיט פינף און צוואנציק יאָר צוריק, מיט פופצן יאָר, אָבער ניט מער. אָרץ־ישראל איז איצט א לאנד וואָס איז באלד פריי פון מאלאריע. עס איז שוין א באקוועס לאנד דאָרט צו וואוינען. עס איז שוין דאָרט פאראן טעלעפאָן, עלעקטריצעט, וואסער לייטונגען, באנען, וועגן, אמוזי־רונגס פלעצער און פיינע וואוינונגען. עס איז שוין א פאָרטנעשריטענע לאנד. עס זיינען שוין דאָרט אנטדעקט געוואָרן וויכטיקע קוואלן פון חיונה און דער פאָרגרעס וואקסט מיט יעדן טאָג. נאָר אין גיכן וועלן מיר האָבן דעם האָפן אין אָרץ־ישראל, וואָס עס וועט אויפגעלעדיגט ווערן דער פארבינדונג צווישן אונזער לאנד און אייראָפּע, אפּריקאָען דעם אריענט. עס ווערט געפּלאנט א באן ליניע פון חיפה ביז באגדאד, דערווייל איז דער שטערב־לאכקייט צווישן דער באפעלקערונג פאר־קלענערט געווארן אדאנט אונזערע באמי־אונגען. דער נאָרמאלער צוא־וואוקס האָט זיך פארגרעסערט. דער איצטיקער אראָ־בער איז ניט דער, וואָס איז געווען. דער אידעישער ביישפּיל האָט געווירקט. ער איז ריזעוודיקער, באוועגלאכער. מיט מער איניציאטיוו. עס איז איצט אויך לייכטער עפּעס אנצוהויבן, ווייל עס זיי־נען שוין געמאכט עגוואָרן פיל פאראר־בעטן. מיר האָבן געמאכט. שפּעטער וועט זיין נאָך לייכטער. אין פיר טעג צייט קאָנען מיר האָבן אויף דעם פלאץ דעם נאָנצן רוי־מאטעריאל, וואָס מיר קאָנען באקומען אין אייראָפּע אין א פאר טעג מער זאָכן וואָס מען קאָן קרינען אין וויטען אריענט. אָרץ־ישראל האָט אויצ אויך א גרויסע אינדוסטריעלע צוקונפט. איר אנטוויקלונג וועט איצט גיין פיל. פיל שנעלער. עס איז איצט די צייט פון פלי־ען, אָרץ־ישראל איז געוואָרן א וויכטיקע פלי־סטאנציע. דאָס איז סימבאליש און א דערמאנונג.

איצט איז א יאָר פיל צייט. ווען מיר ווערן ניט שטאר־קער, וואקסן ניט אין צאָל און איינפלוס, פארפעסטיקן ניט מער פּאָזיציעס, דאָ־מאָלסט ווערן אונזערע קאָנקורענטן שטארקער, מער אין צאָל, רייכער אין איינפלוס און פעסטער אויף זייערע פּאָזיציעס. דאָס מוזן מיר איין מינוס ניט פארגעסן. די פּאָליטיק איז דאָך ניט דער ציל נאָר א מיטל צום ציל. דער ציל איז אויסבלי פון דער אידישער נאַציאָנא־לער היים. וואָס קאָן אונז העלפן א דער־זאָלגרייכע פּאָליטיק, ווען דער נאַציאָנ־אָרן פון אָרץ־ישראל וועט זיין פארנו־מען? זייער ווייניק. עס איז ווי צו מאכן א שליסל צו א טיר, און די טיר ניט מאכן. טאָ, נאָך וואָס דאָרף מען דעם שליסל? די פּאָליטיק איז ווייניק, אָבער נאָר דאָן ווען מיר פאר־נאָכלעסיקן ניט אונזער פּראָקטישע אר־בעט אין לאנד. א גינסטיקע באציאונג מצד דער מאנדאטן מאכט קאָן אונזער ווערק פיל פארלייכטערן אָבער קיין גינ־סטיקע פּאָליטיק קאָן אונז ניט פיל העל־פען, ווען מיר לאָזן די וויכטיקע פאזי־ציעס פארכאפּט ווערן פון אנדערע.

עס זיינען פאראן וויכטיקע פּאָזיציעס אין לאנד וואָס מיר מוזן האָבן אין אונ־ערע הענט, אויב מיר מיינען אויף אן ערנסט צו בויען א אידישע היים; פּאָזי־ציעס, וואָס איצט קאָנען מען זיי נאָך אריינקריגן אין אונזערע הענט. זיי זיי־נען נאָך צו אונזער גליק ניט פארכאפּט, זיי שטייען נאָר ליידיק און וואַרטן. מיר מענן נאָך איצט זאָגן, אז זיי וואַרטן אויף אונז. ווי לאנג אָבער וועלן זיי וואַרטן?

מיר האָבן שוין געזעען וואָס אונזערע שונאים האָבן בדעה צו טאָן. דער פּאָס־פילד וויסער פּאָפּיר האָט געעפנט פאר אונז א טירל דורך וועלכער מיר האָבן געקאָנט אריינקוקן און זעען וואָסערע פּלענער אונזערע פיינט לייגן אויס, כדי צו שטערן אונזערע באמיאונגען צו בוי־ען אונזער היים. א פאראבאָט אויף לאנד־— דאָס איז איינס; א הלואה כדי צו באַ־זעצן לאנדלאָזע אראבער און כאָטש זיי מאכן א שווייג וואו מען רעכנט זי אראָ־בער צו קאָלאָניזירן, איז אָבער נישט שווער צו טרעפן. עס וועט זיין דוקא אויף דעם פלאץ, וואָס איז אזוי נויטיק פאר אונזער פארטעסטיקונג, פאר אונזער צוואמענשמעלצונג, ניט ווייט פון דעם געדיכטן אידישן ישוב. פונקט אריינקלא־פען אן אראבישן קלין, כדי אונזער איינ־הייט צו צעשפּאלטן.

וועלן מיר דאָס דערלאָזן? דערווייל האָבן מיר די גזירה אָפּגעשריען, אָבער מיר זיינען קיינמאָל ניט זיכער אין מיר מוזן דאָרטן האנדלען שנעל. עס איז ניט קיין ארבעט אויף פילע דורות, ווי עס פלעגן זאָגן ציוניסטישע אינטאָטאָרן, נאָר א פראגע פון א פאר צענדליק יאָר. עס איז, אָדער מיר האָבן עס, אָדער מיר האָבן די געלעגענהייט פארלוירן. עס מוז גיין מיט א איל שנעלער טעמפּא אויב מיר ווילן זיין די הערשער איבער אונ־זער שיקזאל.

אָט אין דעם איז אונז געקומען אר־טישקין דערמאָנען, און אין דעם לייגט די וויכטיקייט פון דער וואשינגטאָנער קאָנפערענץ.

די דאָזיקע קאָנפערענץ וועט זיכער בלייבן היסטאָרישע אין דער געשיכטע פון דעם אמעריקאנער ציוניזם, דאָס חייסט, אין דער געשיכטע פון אונזער באפרייאונג־באוועגונג בדרך כלל.

ציוניסטישע קאָנפערענצן אין אמעריקע זיינען קיין נייעס ניט. מיר האָבן זיי זייער אָפט, אפשר צו אָפט.

די וואשינגטאָנער קאָנפערענץ האָט זיך אָבער אונטערשיידענע פון די אלע

זי האָט זיך באשעפטיקט ניט מיט פּאָליטיק נאָר מיט׳ן סאמע תוך פון ציוניזם; די באדייטונג פונ׳ם באשלוס וועגן 5 יאָר ק״ק פּלאן

קאָנפערענצן מיט איר גרונדלעגענדן כא־ראקטער, מיט איר גרינדלאכער אויספּאָ־סונג פון דעם ציוניסטישן פּראָבלעם, מיט איר טיפן פארשטיין, וואָס דאָרף זיין דער הויפּט גאנג פון אונזער אויסבוי אר־בעט אין דער נאָענטער צוקונפט. עס האָט זיך געדרייט ארום איין פונקט, אָבער יעדער האָט געפילט אז דער פונקט איז דער אקס ארום וועלכן עס באוועגט זיך אונזער גאנצע ארבעט. עס איז: "הפך בה דכולה בה". דאָס איז דער עי־קר פון עיקרים.

עס זיינען נעהאלטן געוואָרן פילע רע־דעס, אָבער דאָס זיינען ניט געווען די געוויינלאכע שאבלאָנע רעדעס, דאָס טור־ענט מאָל איבער׳חזר׳ן מכוח דער נויי־טיגקייט פון א אידיש לאנד פאר אונזער פאלק, אָדער פּראָטעסטן קעגן אונזערע שונאים אין אלע לענדער, איצט אויף אין אָרץ־ישראל אין אין אנגלאנד, וואָס מאכן שווער אונזער לעבן. זיי לייגן מיל־שטיי־נער אויף אונזער האלז און לאָזן זיך נער אויפרייט אין באוועגן. ניט א וואָרט וועגן דעם. דאָס איז זעלבסטפאַרשטענ־לאך . . . וויפיל איז דער שיעור וועגן דעם צו בריינען? ציוניסטן ווייסן עס און פארשטייען עס. דאָ האָט מען געערעט הכלית. דאָ האָט מען געערעט אויף וואונט און אלע האָבן פארשטאנען איז וואָס עס האנדלט זיך.

דעם טאָן האָט פארשטענדלאך געגעבן אויסשקין. ער איז געקומען אהער מיט א ספּעציעלער מיסיע, וועלכע איז אז אומ־באדינגטע נויטווענדיקייט אין אונזער וויטערדיקער דערפאָלגרייכער ארבעט אין אונזער לאנד. די אומשטענדן זיינען אזעלכע, אז פיל דערן קאָן מען ניט. מען האָט דאָס מאָל ניט געקאָנט אפשיידן דאָס אויי, צעשניידן עס און אריינלייגן עס מויל. דאָס האָבן די צוהערער דאָס מאָל געמוזט טאָן אליין. די שפּייז האָט אָבער צוגעשטעלט אויסשקין מיט דער פור־לער האָנט. ער האָט דערמאָנט און שטארק אונטערשטראָכן, אז צייט איז דער הויפּט באדינג פאר אונזער דערפאָלג; אז מיר טאָרן איצט ניט וואַרטן. ווייל וואַר־טען מיינטן חלילה פארשפּיל אונזער גע־לענגהייט אויף אייביק.

ער האָט דערמאָנט, אז מיר זיינען ניט אין אָרץ ישראל שאפן גלאָט א אידישן ישוב ווי דער שטיינער איז געווען אין גלות. אידן האָבן אימיגרירט פון איין לאנד אין אנדערן און האָבן אין דעם אנדערן אויבערפלאנצט דעם ישוב פון דעם ערשטן אונטער בעסערע באדינגונגען. ניט אזוי איז אין אָרץ־ישראל.

ניט א אידישן ישוב, ניט א נייע גע־וואָרט בין דער גרעניץ פון סכנה, בין ערב געפאר. ווי לאנג קאָנען זיי וואַרטן? וואו איז נאראנטיע, אז עס וועט אידן דאָ ווערן בעסער? און אויב חלילה ער־גער, וועלן דאָך אויף די אמעריקאנער אידן דאָרפן אויפקומען אין אָרץ־ישראל, דאָרף מען זיך דאָך צוגרייטן.

גיב איך דאָ ניט איבער אויסישקינ׳ס רעדע, אויך ניט די אנדערע רעדעס. איך וויל דאָ נאָר אנווייזן וואָרום די וואָ־שינגטאָנער קאָנפערענץ וועט בלייבן אזוי וויכטיק. עס איז צוליב די רייד וואָס זיי־נען דאָרט געהערט־געוואָרן און צוליב דער אטמאָספערע וואָס האָט דאָרט גע־הערשט און צוליב דער באַגייסטערונג פון די פארטרעטער וואָס זיינען דאָרט געווען. עפּעס האָבן אלע געפילט, אז דאָ ווערט געגעבן אן ענטפער אויף די פּאָ־ליטישע שווערייטן, א ווירדיקן ענט־פער צו אלע אונזערע שונאים, אז עס איז געשען אן "התערותא דלעילא", אן אויפשוואונג פון גייסט; אז עס קומט פאר אן אפּפרישונג, א דערהויבונג, א באנייאונג.

עס זיינען פארשוואונדן די קליינלאכע דאגות פון דעם מאמענט. מען האָט אויס־געשאָקלט פון דער נשמה דאָס בלייי פון מרה שחורה; דאָס איז א סימן פון אפּאטיע. עפּעס האָבן אלע דערפילט אז ניט אין די הענט פון אנדערע איז אונזער גורל, נאָר אין אונזערע אייגענע הענט. מיר קאָנען שאַ־פען, מיר קאָנען מאכן, אין פלוג, האָט מען דאָך אויף קיין צייט אפשר ניט אָנגעוויזן אין קיינע וועגן אז מען זעט אויף דער אויף קיין צייט אפשר ניט געגעבן, אין אויף קיין אנדער אדרעס ניט אנגע־וויזן, נאָר אויף דעם אלטן באקאנטן אד־רעס, דעם אדרעס פון דעם אידישן פאלק. מען האָט אפילו ניט געפרוווט זיין אויפן אלטן אדרעס, אָבער אויף דעם אידישן פאלק. דאָס איז א טראגישע־קאָמישע דער־וויל דאָ נאָר אנווייזן וואָרום די וואָ־שינגטאָנער קאָנפערענץ וועט בלייבן אזוי וויכטיק. עס איז צוליב די רייד וואָס זיי־נען דאָרט געהערט־געוואָרן און צוליב דער אטמאָספערע וואָס האָט דאָרט גע־הערשט און צוליב דער באַגייסטערונג פון די פארטרעטער וואָס זיינען קאָמאָזש, מיט דעם איינגעגעבן קוראזש, מיט דעם איינגעגעבן מוט, מיט דער איינגעגע־ווירדיק, מיט דער קראפט צו קאָנען גיין־ריק ענטפערן אויף דער שווערער פּאָליטי־שער לאגע און נאָך עפּעס.

עס איז שווער צו דערקלערן ווי אזוי א שטימונג ווערט געשאפן. אלע האָבן געפילט, אז עס איז א גרויסער טאָג. אויף אויסישקין, וואָס איז די גאנצע צייט אין אמעריקע געווען ווי פארזונקען אין עצ־בות, ווי עס מוז זיך פילן אייגער, וואָס האָט דאָס אמת׳ע וואָרט, וואָס קאָן דער־

(שלוס אויף זייט 3)

"ריווערסייד דרייוו"

(רעצענזיע)
פון ה. פארקער

(דראמע אין 3 אקטן פון ל. קאָבריין)
אויפגעפירט אין קווינס טעאטער פונ׳ם דראמאטישן קלוב.

...ווירא אלהים כי טוב... און נאָט האָט נעזעען ווי די אידן פון ריווערסייד דרייוו גייען אין זיינע דרכים; זאָגן זיי דתפילות אויף ענגליש, טאַנצן "וואהופּ"—און זייערע כהנים, — די רעווערענדס, — פּראָווען סוירמאָנס און פריידיקן אידישקייט אין קריסטלאכע "טשוירטשעס"...

...האָט נאָט נעזאָגט צו קאָבריינען, לאמור, אזוי צו זאָגן: —

— ברודערקע, קאָבריין, א פּען האָסטו, שרייבן קענסטו, און ווי אפּצושאָצן די מצוות ומעשים טובים פון אונזערע יאָהר־דער פּרעזאָן פון דייוויד, וועלכער רייסט זיך צוריק צו זיין מקור, צום אידישן רענ־סאנס,— און ער וועט ברייגנען די ישועה?

און אפשר איז גאָר דער רעווערענד נע־רעכט, — דער חצי איד און כולה גוי, — וועלכער קאָן ניט פארשטיין א אידישקייט פון "ישארגאָן"...

— דער אידישער ישארגאָן, — זאָגט ער, — וועט אויפהאלטן דאָס אידישע פאלק ?..

אזוי פרעגט דער אידישער גלח, אָדער רעווערענד (קיין חילוק) און בעת ער פרעגט עס, פילט זיך, אז ניט דער קאָפּ איז ביי אים פארהארטעוועט, נאָר זיינע שפּילן זיינען ביי אים פארטעמפּט געוואָרן, — ער איז א לעבעדיקער מת, א פגר!..

און ווידער קלער איך זיך:

אפשר איז ער גערעכט, דער גלח... ער איז דאָך פארט א רעווערענד! דער שליח פון נאָט!.. און אז ער זאָגט אזוי, איז עס דאָך מן הסתם אזוי דער ווילן פון נאָט.

און אויב אזוי, זיינען דאָך אונזערע אולטרא־ציוניסטן, אָט די וואָס האָבן זיך אויסגעטאָן פון גלות־אידישקייט און ווילן ראטעווען א קוצו של יוד אין פּאָלעסטינע, מיט׳ן כח פון העברייאיש, — זיינען זיי דאָך אויך גערעכט!..

דער רעווערענד זאָגט דאָך אזוי!

און פון אונזערע אסימילאטאָרן איז דאָך אפּגערעדט,— דער רעווערענד איז דאָך זיי־ער אייניציקער פירער און נייסטיקער שפּיי־זער...

און אז דער רעווערענד מעג, מאָג דאָך דער רב אוואדע...

און אויב אזוי, היינט וואָרום זאָלן מיר זיין ברונז, ווען אז אָרטאָדאָקסישער רב האלט פרייטאָג צונאכטס א דרשה פאר די קינדער אין ענגליש.

ס׳איז דאָך עפּעס א באזונדערע הייליי־קייט: — פרייטאָג צו נאכטס... א מקום־קדוש... עס ברענען ליכט... די שכינה שוועבט... מלאכים פאָנען מיט די פליגל... און דער רב, מיט בארד און פּאות, דרשן׳ט וועגן "תאלי מאזעס", און כאפּט "איינ־דושעלס"...

יא, קלער איך זיך, — איך בין מוכן ומזומן צוגעבן, אז דער רב איז גערעכט, און דער גלח איז גערעכט, און אלע גוטע און פרומע לייט פון ריווערסייד דרייוו זיינען גערעכט.

ווייל דאָס איז דער ווילן פון נאָט און פון זיינע הייליקע שלוחים — די "רעב׳ס" און די "רעווי׳ס"...

קומט אָבער צוגיין דייוויד, א יונגער אמע־ריקאנער בחור׳ל, וועמען קאָבריין האָט פארקערפּערט אין זיין פּיעסע,— א בחור׳ל וועלכער איז אויסגעקנאָטן געוואָרן אינ׳ם מולטערל פונ׳ם ריווערסייד־דער געמויזאָכץ, און ער פּראָטעסטירט:

— ניין! — זאָגט ער, — ניט שפּראך אליין וועט אונז אויפהאלטן, נאָר דורך וואכונג פונ׳ם יונגן אמעריקאנעם דור, און דער פּרעזאָן פון דייוויד, וועלכער רייסט זיך צוריק צו זיין מקור, צום אידישן רענ־סאנס,— און ער וועט ברייגנען די ישועה?

און אפשר איז גאָר דער רעווערענד נע־רעכט, — דער חצי איד און כולה גוי, — וועלכער קאָן ניט פארשטיין א אידישקייט פון "ישארגאָן"...

— דער אידישער ישארגאָן, — זאָגט ער, — וועט אויפהאלטן דאָס אידישע פאלק ?..

אזוי פרעגט דער אידישער גלח, אָדער רעווערענד (קיין חילוק) און בעת ער פרעגט עס, פילט זיך, אז ניט דער קאָפּ איז ביי אים פארהארטעוועט, נאָר זיינע שפּילן זיינען ביי אים פארטעמפּט געוואָרן, — ער איז א לעבעדיקער מת, א פגר!..

און ווידער קלער איך זיך:

אפשר איז ער גערעכט, דער גלח... ער איז דאָך פארט א רעווערענד! דער שליח פון נאָט!.. און אז ער זאָגט אזוי, איז עס דאָך מן הסתם אזוי דער ווילן פון נאָט.

און אויב אזוי, זיינען דאָך אונזערע אולטרא־ציוניסטן, אָט די וואָס האָבן זיך אויסגעטאָן פון גלות־אידישקייט און ווילן ראטעווען א קוצו של יוד אין פּא